

Skräddareklinten.

Av Inga-Lill Andersson, 1143andersson@telia.com

Det finns en liten klipprest från det som kallas Skräddareklinten, som ligger väster om Göta älv i Trollhättan vid norra sidan av Gullön. Den spetsiga Klippan som såg ut som ett horn kallades på 1600-talet för Trollhätte-floget men sedan för Skräddareklinten, innan den nedrasade och idag finns endast en liten klipprest kvar. Namnet finns på en karta från 1714 över Trollhätte strömmar. Klippan började rasa 13 augusti 1754 och 1 april 1755 var ett nytt större ras i Nolströmmen. De sista resterna av klippan rasade 1890.

År 1720 blev älven belagd med grundsvall i nio dygn så att man kunde gå tvärsöver isen vid fallet. Isen kunde dock när som helst brista. Vid Rånnum i Vargön var det möjligt att gå över isen på älven. En man vid namn Anundsson gick torrskodd vid Gullön över älven när vintern var så sträng att det låg grundsväll och krefs-is (isblandning) i älvfåran. Den vita vintern med grundsväll i älven hade stoppat alla kvarnar. Till morgonmål åt man oftast rågmjölsgrot med en brödkant och till det måste man ha mald säd, vilket inte gick att få. Folk svält och hungern satte in. Människors vidskepelse ökade och man trodde att den onde ville straffa för något som man gjort eller inte gjort. Myter frodades och sagorna kom i svang om att skam, den onde och ibland även tomten förorsakade alla olyckor. Man bad och krumbuktade sig för att häva förbannelsen. Här vid klinten följer en sorglig kärlekshistoria. Sagan skrevs först ner 1742 men ha tryckts först 1746. En vinter var det så kallt att Gullöfallet (Nolfallet) frös till is. Vid fallen måste människor fly från sina hus då det fanns risk att de skulle omkomma av naturens nycker.

Vid landsvägen låg skräddare Jakobs torftiga lilla stuga. Torparna skvallrade om förälskelsen mellan Jakob och gästgivarens giftasvuxna dotter. Gästgiveriet som låg nere vid älven hade mycket folk. Vid östra ändan av *vinnebrona* nu klaffbron i Trollhättan ska ha funnits en krog med rum att hyra. Vid Dalbergs hage nuvarande Kanaltorget fanns ett annat gästgiveri vid tidigt 1700-tal. Ölet som bryggdes av vatten, korn och humle ansågs vara mycket viktigt i födan fordomsdags. Gästgiverier och krogar var särskilda då de fick saluhålla de starkare dryckerna. Krögarna blev mycket rika, då de utskänkte mycken öl och brännvin i sina gästgiverier. På sockenstämman 1714 i Gärdhem förmanades ölutskänkarna att inte sälja öl till de som slåss, svärja och missbruka Herren Guds ord.

Unge Jakob var flink med nål och tråd, och var alltid välkommen i de små stugorna för att sy eller laga. Den som inte kunde betala gav en brödkant som betalning istället. Jakob var lite sorgsen över sin omöjliga kärlek. De unga tu var förälskade i varann och ville dela sina liv tillsammans, men de var rädda för trilske gästgivaren. Gästgivar-dottern hade många friare dagligdags men hade lovat sin tro till Jakob, på hans frieri vid ett slätterölgille. Ingen fick dock trolovas som inte kunde Luthers Katekes och hade tagit nattvarden. Före 1734 var trolovning lika bindande som ett giftermål. Jakob hade lagt sig på knä och friat till gästgivar-dottern och fått ett tveksamt blygt *ja*, men fadern ville ha henne bortgift med en bättre och rikare man. Skräddaren var dock rädd för framtiden och sitt hjärtats brännande eld. De älskande hade bara ögon för varandra. Flickan grät i sin kammare då hennes far bad henne glömma skräddaren. Jakob bönade och bad för sin själs älskade, och dottern grät och tiggde hos sin fader, om att de älskande skulle få varann. Den granna höstens färgprakt vände och blev naken, kall och grå med tidigt snöfall. Gästgivaren blev dock orolig för sin dotter, när han såg hennes alltmer sorgsna blick. Jakob tillkallades och blev lovad sin själs älskade, om han gick över älven på bron av is och på klippan ovanför Nolfallet vid en eld, sömmar en

brudklänning åt gästgivardottern. En kvinna borde inte själv sy sin brudklänning, då hon skulle få fälla lika många tårar under äktenskapet som hon sytt sin brudklänning med, sa man.

I början av 1700-talet blev allmogens klänningar som bruden kläddes i, allt färgstarkare i gult, rosa, blått eller grönt. De rika i samhället hade dyra, broderade brudklänningar i svagare färg. Det vackra hemvävda tyget bestod gästgivaren med och det fick endast ta tre dagar, för därefter skulle bröllopet genast stå. Man var mycket skrockfulla förr och bar som skydd lite värdefulla smycken på sin bröllopostass. En nyligen använd brudklänning ansågs besitta magiska krafter. En gammal sed är att bruden skall ha något gammalt, något nytt, något lånat, någonting blått för att bröllopet skall bli lyckligt. Att kasta risgryn är en gammal sed och innebär att man kastar frön till många blivande barn. Det var även då mycket traditioner med att sy en klänning inför ett bröllop. Gästgivardottern planerade och drömde. Vintern kom och blev än mer kall och mer vatten frös till is över älvvattnet.

Jacob skräddare, klättrade upp för klippan med alla sina sytillbehör, tände en eld och började ivrigt sy. Han sydde snabbt i kylan för att hålla kylan från sina fingrar borta, så att han varken hörde eller såg annat. Gästgivaren höll ett vakande öga på sin dotter, för att hon inte skulle gå ned till stranna och ta sig upp till skräddare Jakob. Skräddaren såg livsfaran i företaget med att sy brudklädningen om älvens is gick upp och brast, så han var väldigt försiktig med sitt sömmande. Jakob blåste sina fingrar varma och sydde för brinnande livet. Gästgivarens dotter bad i sina böner att Jakob måtte lyckas i tid med klädningen.

Efter tre dagar var brudklädningen färdigsydd och han skulle precis draga ut tråckeltrådarna för att senare förära sin ljuva flicka klädningen. Jakob såg sin älskade springa till honom över isen på forsen och reste sig upp i skräck och vinkade för att varna henne. När Jakob försökte resa sig, hade hans ben stelnat av det myckna sittandet och han kände yrsel. Näcken spelade dovt inunder svallet som började brista. Då fick Jakob svindel och blev ännu mer yr i huvudet, och han förlorade balansen och föll rätt ner i det skummande fallet där forsen sjöng högt och larmade. När gästgivardottern såg hur hennes älskade förlorade livet och for bort med grundsvallet, så ville hon inte själv leva utan följde honom i strömmarna.

En visa som beskriver den olyckliga kärlekshistorien heter Toppöfallet

Där fallet vid Toppö sig välver ännu
förentes i döden de älskande tu
och länge där lyste var eviga natt
en eld ifrån klippan där skräddaren satt.
J.G. Carlén.

Referens.

Bertha och Fredrik Ågren. Vid fallen. 1943

E. Wängström. Trollhättans Sparbank. J.G. Carlén. En lång dikt om händelseförloppet.

Vattenfalls bildarkiv.